Μελέτες Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και Δικαίου Διεθνών Συναλλαγών
Διεύθυνση Σειράς: **Χάρης Π. Παμπούκης**, Καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

5

Γιώργος Πανόπουλος

Δικηγόρος, ΔΝ

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ Ι & Ια

Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Πρόλογος: **Χάρης Π. Παμπούκης**

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η Σύμβαση Βρυξελλών και οι Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι & Ια
Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Γιώργος Πανόπουλος

ISBN 978-960-622-366-2

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ
Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία: Χρύσα Ζαργιαννάκη
Παραγωγή: NB Production AM061217M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
http://www.nb.org • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομιχάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500 dynamic entrepreneurs

EFQM Committed to excellence

© 2018, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Μελέτες Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και Δικαίου Διεθνών Συναλλαγών
Διεύθυνση Σειράς: **Χάρης Π. Παμπούκης,** Καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Γιώργος Πανόπουλος
Δικηγόρος, ΔΝ

Η Σύμβαση Βρυξελλών και οι Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι & Ια

Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Πρόλογος: **Χάρης Π. Παμπούκης**

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Brussels Convention and EU Brussels I & Recast Regulations

George Panopoulos,
Attorney-at-law, PhD

Abstract: The Brussels Convention and its successor Regulations, Brussels I and Recast, govern jurisdiction of Greek courts in the great majority of international cases, as well as recognition and enforcement in Greece of judgments of EU origin. This book constitutes a compact but more or less complete presentation of the Brussels regime, for the use of both law students and practicioners.

ISBN 978-960-622-366-2

COPYRIGHT
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER
The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
http://www.nb.org • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500 dynamic entrepreneurs

EFQM
Committed to excellence

© 2018, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο εξευρωπαϊσμός του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ο οποίος περιορίζει σταδιακά αλλά δραστικά τις εθνικές πηγές έχει ιστορικά ως κύριο πυλώνα του την περίφημη Σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 που δέσποσε ως πρωτοπόρος της δημιουργίας ενός ενιαίου ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου.

Η μεταφορά αρμοδιοτήτων με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ επέφερε τον μετασχηματισμό της Σύμβασης σε Κανονισμούς αρχικά τον Κανονισμό 44/2001 (Βρυξέλλες Ι) και πρόσφατα στον αναθεωρημένο (σημαντικά όμως) Κανονισμό 1215/2012 (Βρυξέλλες Ια κατά το συγγραφέα και κατά άλλους bis - επανάληψη-).

Αυτός ο Κανονισμός αποτελεί τη βάση για την επίλυση ζητημάτων τόσο διεθνούς δικαιοδοσίας όσο και διαδικασίας και προϋποθέσεων αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών (ευρωπαϊκών) αποφάσεων καθώς και δημόσιων εγγράφων σε αστικές και εμπορικές διαφορές.

Καλύπτει δηλαδή ένα τεράστιο φάσμα υποθέσεων που απασχολούν σημαντικά πλέον και τη νομολογία των δικαστηρίων μας. Δεν είναι υπερβολή ίσως να λεχθεί ότι το ευρωπαϊκό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο λόγω της συνεχούς αύξησης των διασυνοριακών ιδιωτικών σχέσεων έχει πλέον ένα σοβαρότατο όγκο δικηγορικής και δικαστικής ύλης ισοδύναμο με τομείς του εσωτερικού μας δικαίου. Οι Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι και Ι & Ια καταλαμβάνουν τον κύριο όγκο του δικονομικού διεθνούς δικαίου αφού ρυθμίζουν ζητήματα όπως η διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων (γενικές βάσεις, ειδικές βάσεις, προστατευτικές και αποκλειστικές βάσεις διεθνούς δωσιδικίας) εκκρεμοδικία και συνάφεια, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων. Ελάχιστα θέματα καταλείπονται στο εθνικό δίκαιο εντός του πεδίου εφαρμογής των ευρωπαϊκών κειμένων. Γίνεται έτσι αντιληπτό ότι, δεδομένου ότι οι ενδοευρωπαϊκές συναλλαγές συνιστούν την πλειονότητα των διεθνών συναλλαγών για τη χώρα μας, οι Κανονισμοί Βρυξέλλες Ι και Ια συνιστούν το βασικό πλαίσιο αναφοράς του δικονομικού διεθνούς δικαίου.

Η ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι μία πορεία μακρά, επίπονη και με θυσίες. Και ασφαλώς η κυριότερη θυσία για τους νομικούς είναι η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των ρυθμίσεων, η πολλαπλότητα των πηγών (ιδιαίτερα ως προς τις ενδοευρωπαϊκές και εξωευρωπαϊκές έννομες σχέσεις).

Έτσι για τον μη εξειδικευμένο νομικό το τοπίο αυτό είναι δύσβατο και τραχύ.

Και το παρόν έργο έρχεται πολύτιμος αρωγός, γιατί ο Δρ. κ. Γ. Πανόπουλος εκθέτει με σαφήνεια και λιτότητα το περίπλοκο σύστημα των Κανονισμών έτσι ώστε να γίνεται εύκολα κατανοητό από το νομικό της πράξης αλλά και τους φοιτητές των Νομικών Σχολών.

Το ανά χείρας βιβλίο διακρίνεται ακόμη για την πληρότητα και σαφήνειά του, ιδίως ως προς την εξαιρετικά πρωτότυπη έκθεση της νομολογίας, κυρίως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και των εθνικών δικαστηρίων, ως προσφορά στον απαραίτητο βωμό του θετικισμού. Ο λιτός τρόπος περιγραφής των αποφάσεων είναι στην κυριολεξία πολύτιμος, αφού ο συγγραφέας με εξαιρετικό ταλέντο συνοψίζει τα ουσιώδη. Και αυτό χαρακτηρίζει το έργο αυτό. Η λιτή πληρότητα και το σύγχρονο της δομής και των αναπτύξεών του.

Ίσως το πλέον θετικό αλλά ειλικρινές σχόλιο, καταληπτό από τους μυημένους, είναι ότι μου θυμίζει το εξαίρετο βιβλίο των Gothot & Holleaux για τη Σύμβαση των Βρυξελλών.

Είμαι βέβαιος ότι χάρη στις αρετές αυτές, το βιβλίο αυτό θα σταθεί χρήσιμος αρωγός των νομικών της πράξης και των φοιτητών μας. Καλύπτει ένα κενό αλλά παράλληλα δημιουργεί και μία παράδοση των λιτών εγχειριδίων που είναι πλήρη και καταληπτά.

Ο Δρ. Γ. Πανόπουλος είναι χρόνια μέλος της διδακτικής ομάδας του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, μαζί με άλλους εξαιρετικούς επιστήμονες του κλάδου και είμαι ιδιαίτερα ευτυχής που χάρη και σε αυτή την εμπειρία μας προσφέρει σήμερα ένα αξιόλογο και χρηστικό έργο.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2017

Χάρης Παμπούκης
Καθηγητής Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου
στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Το παρόν πόνημα είναι καρπός της συνισταμένης προσπαθειών χρόνων: από το έτος 2000, όταν υπό τη φωτισμένη καθοδήγηση του Καθηγητή Σπ. Βρέλλη πρωτοήλθα ως φοιτητής σε επαφή με τη Σύμβαση των Βρυξελλών, στο τέταρτο έτος της Νομικής Σχολής της Αθήνας, και από τις αρχές του 2015, όταν ο Καθηγητής Χ. Παμπούκης είχε την ευγενή καλοσύνη να με εντάξει στη διδακτική του ομάδα του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στο οικείο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, μαζί με τον Αλ. Μεταλληνό, τη Β. Μαραζοπούλου, τον Λέκτορα Αν. Γουργουρίνη, και ύστερα, επί πλέον, τον Χρ. Ζουμπούλη και τον Αλκ. Σιβιτανίδη, την οποία με γνώση και μαεστρία διευθύνει, πάντοτε τροφοδοτούμενη από την ορμή και τις ιδέες των φοιτητών και τις διαφωνίες μεταξύ των διδασκόντων· και από το έτος 2003, όταν ξεκίνησα τη δικηγορία, και πιο ενεργά από το φθινόπωρο του 2007, αφού υποστήριξα τη διδακτορική μου διατριβή υπό την ακριβοδίκαιη εποπτεία και ενεργό ενθάρρυνση της Καθηγήτριας H. Muir Watt, με θέμα *Une méthode de délimitation du domaine d'application du droit privé communautaire*· όλα αυτά τα χρόνια, η ενασχόληση με ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας και αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ιδίως οι ανάγκες της διδακτικής, υπαγόρευαν τη διατήρηση σημειώσεων, άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο συστηματικών, λιγότερο ή περισσότερο εκτεταμένων, κάποιες από τις οποίες είχαν βρει μία πρώτη έκφραση στις παρουσιάσεις της ελληνικής νομολογίας του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στη γαλλική γλώσσα στη *Revue hellénique de droit international*, και κάποιες, λιγότερες, σποραδικά, ως σχόλια αποφάσεων.

Σε ανταπόκριση προς την ευγενική πρόσκληση του Κέντρου δια βίου μάθησης της Νομικής Βιβλιοθήκης και την ενθαρρυντική παρότρυνση του Απ. Παπαθωμά για μία συστηματική παρουσίαση, τον Ιούνιο του 2017, στις άριστες εγκαταστάσεις του Κέντρου, της Σύμβασης των Βρυξελλών και των ευρωπαϊκών κανονισμών που την αντικατέστησαν, και χάρη στην φιλοξενία του Αντ. Καρατζά και του Χ. Παμπούκη στη σειρά Μελετών Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και Δικαίου Διεθνών Συναλλαγών των εκδόσεων της Νομικής Βιβλιοθήκης, οι σημειώσεις αυτές έλαβαν την παρούσα μορφή, βασισμένες, με αρκετές προσαρμογές είναι η αλήθεια, στο ανυπέρβλητο δομικό

πρότυπο που έχει τεθεί με το έργο αναφοράς της Καθηγήτριας H. Gaudemet-Tallon, *Compétence et exécution des jugements en Europe*, που πρωτοεκδόθηκε το 1993 και είναι ήδη στην 5η έκδοσή του (2015), με τη φιλοδοξία να μπορούν να αποτελέσουν πυξίδα για την έρευνα του φοιτητή, του δικηγόρου ή του δικαστή όταν έρχεται αντιμέτωπος με ζητήματα που εμπίπτουν στη σχετική ύλη. Στις σημειώσεις αυτές προστέθηκαν αποσπάσματα από αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία άλλοτε τις συμπληρώνουν, άλλοτε τις επεξηγούν, άλλοτε τις επεκτείνουν, παραπομπές στην ελληνική νομολογία, η εξοικείωση με την οποία δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητη, καθώς και ενδεικτικές αναφορές (με χρονολογική σειρά) στην πλουσιότατη ελληνική βιβλιογραφία (στην οποία ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης θα βρει περαιτέρω παραπομπές σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία και νομολογία), όλες ως έναυσμα για τον αναγνώστη να προεκτείνει την έρευνά του, ως υπενθύμιση ότι το παρόν έργο συνιστά απλώς μία εκκίνηση ή μια αφορμή.

Γι' αυτό άλλωστε και δεν κρίθηκε αναγκαίο να συμπληρωθεί με αναπτύξεις για τα δημόσια έγγραφα και τους δικαστικούς συμβιβασμούς, ούτε για τη Σύμβαση του Λουγκάνο.

Τέλος, παρότι συνηθίζεται σε τέτοια έργα, το κείμενο της Σύμβασης και των Κανονισμών δεν παρατίθεται. Η πρόσβαση σε αυτά είναι ευχερέστατη, είτε στον ιστότοπο της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε στον *Κώδικα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου*, του οποίου μόλις κυκλοφόρησε η 5η έκδοση, με επιμέλεια του Καθηγητή Χ. Παμπούκη σε συνεργασία με τον Δρ. Αλκ. Σιβιτανίδη.

Μαζί με όλους τους συναδέλφους και τους σεβαστούς Καθηγητές που ήδη ανέφερα, στους οποίους η οφειλή μου δεν χωράει σε λέξεις, οι πιο θερμές μου ευχαριστίες απευθύνονται και στον αναγνώστη εκείνον που θα εντοπίσει και θα έχει την ευγένεια να μου υποδείξει τα λάθη που περιέχονται στο παρόν έργο. Ήδη είμαι υπόχρεος στον Καθηγητή Χ. Παμπούκη και τη συνάδελφο Β. Μαραζοπούλου.

Αθήνα, Νοέμβριος 2017

Γιώργος Πανόπουλος
Δικηγόρος, ΔΝ

Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 5
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ 7

ΠΙΝΑΚΕΣ

Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 9
Β. ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ 13
Γ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 15

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ 25
Α. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ 25
1. Ιστορικό και ερμηνεία της Σύμβασης των Βρυξελλών 25
2. Ιστορικό και ερμηνεία των Κανονισμών Βρυξέλλες Ι & Ια 28
Β. ΚΑΘ' ΥΛΗΝ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ 28
1. Αστικές και εμπορικές υποθέσεις 28
2. Εξαιρούμενες υποθέσεις 31
Γ. ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΝ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ 36
Δ. ΧΡΟΝΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ 37
Ε. ΜΕΤΑΒΑΣΗ 40

ΙΙ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ 43
Α. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ 43
1. Δικαιοδοτική βάση της κατοικίας 44
2. Συντρέχουσα δικαιοδοσία επί διαφορών εξ εκμεταλλεύσεως παραρτήματος 48
3. Κατοικία του εναγομένου σε τρίτο κράτος και υπέρμετρες βάσεις 50

Β. ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ 51
1. Συντρέχουσα δικαιοδοσία επί διαφορών εκ συμβάσεως 52
i. Γενικός κανόνας 54
α. Έννοια των διαφορών εκ συμβάσεως 54
β. Η κρίσιμη παροχή και ο τόπος εκπλήρωσής της 57
ii. Ειδικός κανόνας για πώληση εμπορευμάτων και παροχή υπηρεσιών 61
α. Έννοια πώλησης εμπορευμάτων και παροχής υπηρεσιών 62
β. Η κρίσιμη παροχή και ο τόπος εκπλήρωσής της 64
2. Συντρέχουσα δικαιοδοσία επί διαφορών εξ αδικοπραξίας 67
i. Έννοια των διαφορών εξ αδικοπραξίας 68
ii. Προσδιορισμός του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος 69
iii. Πολλαπλή τοπική σύνδεση και έκταση της δικαιοδοσίας του δικαστή 73
3. Λοιπές συντρέχουσες δικαιοδοτικές βάσεις 76
Γ. ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ 78
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις 78
2. Δικαιοδοσία επί συνεναγομένων 79
3. Δικαιοδοσία επί προσεπίκλησης και ανταγωγής 81
Δ. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕΡΟΥΣ 83
1. Εισαγωγικά 83
2. Πεδίο εφαρμογής των συστημάτων προστασίας 85
i. Κατά τόπον «προσωπικό» πεδίο εφαρμογής 85
ii. Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής 86
α. Συμβάσεις ασφάλισης και εργασίας 86
β. Συμβάσεις καταναλωτικές 87
3. Κανόνες δικαιοδοσίας 92
i. Γενική δικαιοδοτική βάση της κατοικίας του εναγομένου 93
ii. Ειδικές βάσεις συντρέχουσας δικαιοδοσίας 95
iii. Ειδικές βάσεις παράγωγης δικαιοδοσίας 97
iv. Ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας 98
Ε. ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ 101
1. Δικαιοδοσία του ακινήτου 102
i. Ο κανόνας: η αποκλειστική δικαιοδοσία της τοποθεσίας του ακινήτου 102
ii. Η εξαίρεση: συντρέχουσα δικαιοδοσία επί βραχυχρόνιας μίσθωσης 104
2. Δικαιοδοσία των εταιριών και των νομικών προσώπων 104
3. Λοιπές αποκλειστικές βάσεις 105

ΣΤ. ΠΑΡΕΚΤΑΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ 107
1. Σιωπηρή παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας 108
2. Ρήτρα παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας 111
i. Κριτήρια εφαρμογής των διατάξεων 111
α. Διεθνής χαρακτήρας της διαφοράς 112
β. Ορισμός δικαστηρίου κράτους μέλους 112
γ. Κατοικία των μερών 113
ii. Προϋποθέσεις του κύρους της ρήτρας παρέκτασης 114
α. Ουσιαστικό κύρος 116
β. Τυπικό κύρος 118
iii. Αποτελέσματα της ρήτρας παρέκτασης 121
Ζ. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ 128
1. Έρευνα της διεθνούς δικαιοδοσίας και του παραδεκτού 129
2. Εκκρεμοδικία και συνάφεια 133
i. Εισαγωγικά 133
ii. Προϋποθέσεις εκκρεμοδικίας 135
iii. Συνέπειες εκκρεμοδικίας 138
Η. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ 140

ΙΙΙ. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ 145
Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ 145
1. Εισαγωγικά 145
2. Υπαγόμενες αποφάσεις 147
Β. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ 151
1. Σύμβαση και Κανονισμός Βρυξέλλες Ι 151
i. Πρώτος βαθμός: η μονομερής διαδικασία της αίτησης 152
ii. Δεύτερος βαθμός: η κατ' αντιδικία διαδικασία της προσφυγής 156
iii. Συνέπειες της εκτελεστότητας 160
2. Κανονισμός Βρυξέλλες Ια 161
Γ. ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ 163
i. Εισαγωγικές παρατηρήσεις 163
ii. Απαγόρευση αναδίκασης 164
1. Δημόσια τάξη 166
2. Δικαιώματα άμυνας ερημοδικασθέντος εναγομένου 169
i. Απόφαση ερήμην του εναγομένου 169

ii. Προϋποθέσεις μη αναγνώρισης 171
3. Αντίθεση μεταξύ αποφάσεων 175
4. Έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας εκδόντος δικαστηρίου 177

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 179

ΙΙ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

Ενδ. ελλ. βιβλιογραφία: Σπ. Μεταλληνός, Η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΟΚ επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων κατά την σύμβασιν των Βρυξελλών της 27.9.1968, *Δ.* 1977, 3· Ι. Πατρίκιος, *Η διεθνής δικαιοδοσία στη Σύμβαση των Βρυξελλών* (1990)· Χ. Ταγαράς, Βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας, *ΕΕΕυρΔ* 1990, 663· Χ. Παμπούκης & Χ. Μεϊδάνης, Διεθνής δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Ασφαλιστικά και προσωρινά μέτρα, *εις* Χ. Παμπούκη (επιμ.) *Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών* (2010) 1314 επ., 1357 επ.· Π. Αρβανιτάκης, Τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 στις διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας, *Αρμ.* 2013, 2063.

Η παρουσίαση των κανόνων των ευρωπαϊκών κειμένων που αφορούν στη διεθνή δικαιοδοσία ακολουθεί τη σειρά της ρύθμισης. Εκκινεί από τη γενική δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου (Α), και ακολουθούν οι ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας, πρώτα συντρέχουσας (Β) και ύστερα παράγωγης (Γ). Έπονται τα συστήματα προστασίας του ασθενούς μέρους που έχουν θεσπιστεί ειδικά στις συμβάσεις ασφαλίσεως, τις καταναλωτικές συμβάσεις και τις ατομικές συμβάσεις εργασίας (Δ). Ακολούθως, εξετάζονται οι αποκλειστικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας (Ε) και η παρέκταση, ρητή και σιωπηρή (Στ). Η ανάλυση κλείνει με τους ομοιόμορφους διαδικαστικούς κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τα ευρωπαϊκά κείμενα (Ζ) και τέλος με τη βάση διεθνούς δικαιοδοσίας για τα ασφαλιστικά μέτρα (Η). 21

Α. ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ

Η βασική αρχή της Σύμβασης και των Κανονισμών συνίσταται στον κανόνα πως όποιος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος ενάγεται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού (1). Αντίστροφα, η δικαιοδοσία των δικαστηρίων εκάστου κράτους μέλους επί προσώπων που έχουν την κατοικία τους σε τρίτα κράτη, ρυθμίζεται κατ' αρχήν από το εθνικό δικονομικό δίκαιο (3). Όταν πρόσωπο, που κατοικεί σε κράτος μέλος, έχει παράρτημα σε άλλο κράτος μέλος, τότε σύμφωνα με την ειδική συ- 22

ντρέχουσα δικαιοδοτική βάση του άρθρ. 5(5) ΣΒ/ΚΒΙ / 7(5) ΚΒΙα, μπορεί να εναχθεί, για διαφορές που αφορούν την εκμετάλλευση του παραρτήματος, και ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους μέλους στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το παράρτημα. Λόγω της συγγένειας της βάσης αυτής προς τη γενική δικαιοδοτική βάση της κατοικίας, αυτή εξετάζεται εδώ (2), και όχι στο κεφάλαιο που αφορά στις λοιπές ειδικές συντρέχουσες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας (§ 31 επ. κατωτ.).

1. Δικαιοδοτική βάση της κατοικίας

(άρθρ. 2 ΣΒ/ΚΒΙ / 4 ΚΒΙα)

Ενδ. ελλ. βιβλιογραφία: Κ. Μακρίδου, Ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας επί υποθέσεων εταιριών και νομικών προσώπων, *Δ.* 2003, 261· Π. Γέσιου-Φαλτσή, Η έδρα των νομικών προσώπων κατά τα άρθρ. 60 § 1 Καν. 44/2001, 10 ΑΚ και 25 ΚΠολΔ (γνμδ) *ΕΠολΔ* 2012, 36· Ι. Δελικωστόπουλος, Η έδρα της εταιρίας στο ευρωπαϊκό δικονομικό δίκαιο, *ΕΠολΔ* 2013, 166.

23 **Ο κανόνας.-** Με την επιφύλαξη των αποκλειστικών δικαιοδοτικών βάσεων, της παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας, σιωπηρής ή ρητής, της προστασίας του ασθενούς μέρους και της ενεργοποίησης των ειδικών (συντρεχουσών) βάσεων από τον ενάγοντα όπως και των παράγωγων δικαιοδοτικών βάσεων, διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση των διαφορών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των ευρωπαϊκών κειμένων έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου ο εναγόμενος έχει την κατοικία του κατά την ημερομηνία της επίδοσης (actor sequitur forum rei). Η ιθαγένεια των μερών έχει εξοβελιστεί πλήρως ως κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας (ΑΠ 379/2013, *Επιδικία* 2013, 295: έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων επί αγωγής Έλληνα κατοίκου αλλοδαπής κατά αλλοδαπής ασφαλιστικής εταιρίας· ΕφΛαρ 403/2012, ΙΣΟΚΡΆΤΗΣ: ομοίως, μόνο που Έλληνας ήταν ο εναγόμενος, κάτοικος Γερμανίας)· ενώ η κατοικία του ενάγοντος καθ' εαυτή δεν παίζει κατά κανόνα κανένα ρόλο (*Josi* (2000)), εκτός τριών περιπτώσεων: αφενός, ως εναλλακτική προϋπόθεση για την έμπτωση ρήτρας παρέκτασης στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι, όχι όμως πλέον υπό τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ια (§§ 114 & κατωτ.)· αφετέρου επί συμβάσεων ασφάλισης και καταναλωτικών, στην τελευταία μάλιστα περίπτωση, υπό τον Κανονισμό Βρυξέλλες Ια, ακόμη και αν ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή δεν έχει ούτε κατοικία ούτε παράρτημα σε κράτος μέλος (§§ 86 (Α)&(Β) κατωτ.)

Δικαιοδοσία απονέμεται στα δικαστήρια ορισμένου κράτους μέλους γενικά, και απόκειται στο δικονομικό δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους να ορίσει ακολούθως το κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο. Έτσι, για παράδειγμα, εφόσον τα ελληνικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία ως εκ της κατοικίας του εναγομένου στην Ελλάδα, το κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο ευρίσκεται κατ' εφαρμογή των οικείων διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Εφαρμόζονται δηλαδή π.χ. οι βάσεις συντρέχουσας δωσιδικίας του εθνικού δικονομικού δικαίου (ΕφΠειρ 25/2003, *ΔΕΕ* 2003, 634,

που μάλιστα δέχθηκε ότι συνέτρεχε σιωπηρή παρέκταση της κατά τόπον αρμοδιότητας του πρωτοδικείου του Πειραιά επειδή οι εναγόμενοι είχαν αμφισβητήσει μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων και όχι ειδικά την κατά τόπον αρμοδιότητα).

Ειδική μνεία αξίζει εδώ στην ΠΠρΘεσσ 7264/2011 (ΙΣΟΚΡΆΤΗΣ): Μία εταιρία με καταστατική έδρα στην Κύπρο και, κατά τους ισχυρισμούς της, πραγματική έδρα στη Θεσσαλονίκη, ενήγαγε μία εταιρία με έδρα στην Αθήνα (για την έδρα § 25 κατωτ.) ενώπιον του Πρωτοδικείου της Θεσσαλονίκης για την πληρωμή αμοιβής για υπηρεσίες παρασχεθείσες στην Κέρκυρα, στη βάση, όπως φαίνεται, είτε της δωσιδικίας του άρθρ. 33 ΚΠολΔ (τόπος κατάρτισης της σύμβασης) είτε του άρθρ. 5(1)(α) ΚΒΙ (τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής κατ' άρθρ. 321 ΑΚ – οφειλή κομίσιμη ως χρηματική, με εφαρμοστέο στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών το ελληνικό δίκαιο). Το Πρωτοδικείο της Θεσσαλονίκης απέρριψε την αγωγή για έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας, πρώτον γιατί δεν αποδείχθηκε κατάρτιση της σύμβασης στη Θεσσαλονίκη (άρθρ. 33 ΚΠολΔ) και δεύτερον γιατί δεν αποδείχθηκε ότι η ενάγουσα και δανείστρια της επίδικης χρηματικής παροχής είχε την έδρα της στη Θεσσαλονίκη (άρθρ. 5(1)(α) ΚΒΙ σε συνδ. με άρθρ. 321 ΑΚ). Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η επίδικη σύμβαση ήταν παροχής υπηρεσιών και άρα κατ' εφαρμογή του άρθρ. άρθρ. 5(1)(β) ΚΒΙ έπρεπε να ληφθεί υπόψη η χαρακτηριστική παροχή και ο τόπος εκπλήρωσής της στην Κέρκυρα (§§ 46 επ. κατωτ.), η απόφαση είναι εσφαλμένη γιατί, δεδομένου ότι η εναγόμενη εταιρία είχε την έδρα της στην Ελλάδα, τα ελληνικά δικαστήρια είχαν πράγματι διεθνή δικαιοδοσία και άρα το πρωτοδικείο όφειλε όχι να απορρίψει την αγωγή ως απαράδεκτη αλλά να παραπέμψει τη δίκη στο σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο της Αθήνας, ως αυτό της κατοικίας της εναγομένης.

> ***Josi*** (2000) (σημ. 34, 36-37, 43, 50 & 54): [...] το σύστημα διεθνούς δικαιοδοσίας που καθιερώνεται [...] στηρίζεται στον βασικό κανόνα [...] κατά τον οποίο τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια των διαδίκων.- Μόνο κατά παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αυτή αρχή της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους στο έδαφος του οποίου ο εναγόμενος έχει την κατοικία ή έδρα του η Σύμβαση προβλέπει [...] περιπτώσεις [...] στις οποίες ο εναγόμενος που κατοικεί ή είναι εγκατεστημένος σε συμβαλλόμενο κράτος μπορεί, όταν η κατάσταση εμπίπτει σε κανόνα περί ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, ή πρέπει, όταν η κατάσταση εμπίπτει σε κανόνα αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας ή όταν πρόκειται για παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας, να μην εναχθεί ενώπιον δικαστηρίου του κράτους της κατοικίας του και να εναχθεί ενώπιον δικαστηρίου άλλου συμβαλλόμενου κράτους.- Στο πλαίσιο αυτό, τα τμήματα 2 έως 6 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως περιέχουν ορισμένες ειδικές διατάξεις οι οποίες, για τον καθορισμό του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία, αποκλίνουν από το γενικό κριτήριο της κατοικίας του εναγόμενου με το να αναγνωρίζουν

κατ' εξαίρεση κάποια επιρροή στην κατοικία του ενάγοντος. […]- Αντιθέτως, οι άλλες διατάξεις […] δεν αποδίδουν καμία σημασία στην κατοικία του ενάγοντος. […]- Πρέπει να προστεθεί ότι, όπως ήδη προκύπτει από το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως, το οποίο απαγορεύει στον ενάγοντα να επικαλεστεί εις βάρος του εναγομένου που κατοικεί σε συμβαλλόμενο κράτος εθνικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που στηρίζονται ιδίως στην κατοικία ή διαμονή του ενάγοντος, η Σύμβαση διάκειται σαφώς εχθρικά στο να γίνει δεκτή η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων της κατοικίας του ενάγοντος (…). […].- Επί πλέον […] το σύστημα αυτό δεν δέχεται ούτε το κριτήριο της ιθαγενείας των διαδίκων.

24 **Κατοικία των φυσικών προσώπων.**- Κατ' άρθρ. 52 ΣΒ / 59 ΚΒΙ / 62 ΚΒΙα, η έννοια της κατοικίας ορίζεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους στην επικράτεια του οποίου βρίσκεται η κατοικία σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των μερών (η διάταξη, που περιεχόταν αρχικά στη Σύμβαση των Βρυξελλών και παρέπεμπε στο δίκαιο της ιθαγένειας του ενδιαφερομένου προσώπου σχετικά με το αν έχει εξαρτημένη κατοικία, διεγράφη με την τροποποίηση του 1989). Έτσι π.χ. εναγόμενος στην Ελλάδα μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν έχει κατοικία στην ελληνική επικράτεια μόνο κατά το ελληνικό δίκαιο, και τυχόν ισχυρισμός του ότι η κατοικία του βρίσκεται στη Γαλλία θα κριθεί κατά το γαλλικό δίκαιο. Παρότι με το σύστημα αυτό είναι νοητή η ανάδυση προβλημάτων (το μέρος να έχει κατοικία σε περισσότερα κράτη ή σε κανένα κράτος), στην πράξη δεν έχουν παρουσιαστεί, παρά μόνο σε περιθωριακές περιπτώσεις αγνώστου διαμονής εναγομένων, όπου όχι μόνο έγινε δεκτό ότι η διαφορά ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι (§ 19 ανωτ.), αλλά και ότι η αγωγή καλώς εισήχθη ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους της τελευταίας γνωστής κατοικίας του αγνώστου διαμονής εναγομένου (*Lindner* (2011)) (όμως και § 139 κατωτ.· επίσης § 106 κατωτ.).

Lindner (2011) (σημ. 40-47): […] όταν ο εθνικός δικαστής καλείται να διαπιστώσει αν έχει δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγής κατά καταναλωτή, πρέπει κατ' αρχάς να εξακριβώσει αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του, εφαρμόζοντας […] το εσωτερικό του δίκαιο.- Ακολούθως, εφόσον […] ο εν λόγω δικαστής κρίνει ότι ο εναγόμενος της κύριας δίκης δεν έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους μέλους του, πρέπει επομένως να εξακριβώσει αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος. Προς τον σκοπό αυτό εφαρμόζει […] το δίκαιο αυτού του άλλου κράτους μέλους.- Τέλος, εφόσον ο εθνικός δικαστής, αφενός, δεν κατορθώσει να εντοπίσει τον τόπο κατοικίας του καταναλωτή και, αφετέρου, δεν διαθέτει άλλα αποδεικτικά στοιχεία ικανά ώστε να διαπιστώσει αν αυτός πράγματι έχει την κατοικία του εκτός του εδάφους της Ένωσης, […] επιβάλλεται να εξακριβώσει αν το άρθρο 16, παράγραφος 2, έχει την έννοια ότι […] ο μνημονευόμενος σε αυτήν την τελευταία διάταξη κανόνας για τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής αναφέρεται και στην τελευταία γνωστή κατοικία του καταναλωτή.- Αυτή η λύση προκύπτει ότι ανταποκρίνεται στο πνεύμα του εν λόγω κανονισμού και εντάσσεται στο πλαίσιο του συστήμα-

τος που αυτός καθιερώνει.- Συγκεκριμένα, είναι κατ' αρχάς σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκεται με τον κανονισμό 44/2001, για την ενίσχυση της έννομης προστασίας των προσώπων που έχουν την κατοικία τους στην Ένωση, παρέχοντας ταυτοχρόνως στον μεν ενάγοντα τη δυνατότητα να προσδιορίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να ασκήσει αγωγή, στον δε εναγόμενο τη δυνατότητα να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (...).- Η εν λόγω λύση παρέχει ακολούθως τη δυνατότητα, ευνοώντας την εφαρμογή των ενιαίων κανόνων που καθιερώνει ο κανονισμός 44/2001 ως προς την εφαρμογή των διαφορετικών εθνικών κανόνων, να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η αδυναμία εντοπισμού της τρέχουσας κατοικίας του εναγομένου να εμποδίσει τον προσδιορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου και να στερήσει κατ' αυτόν τον τρόπο από τον ενάγοντα το δικαίωμά του σε αποτελεσματική δικαστική προστασία. [...].- Τέλος, το κριτήριο της τελευταίας γνωστής κατοικίας του καταναλωτή παρέχει τη δυνατότητα [...] να διασφαλισθεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων του ενάγοντος και των δικαιωμάτων του εναγομένου συγκεκριμένα σε περίπτωση, όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία ο εναγόμενος όφειλε να ενημερώσει τον αντισυμβαλλόμενό του για κάθε αλλαγή διευθύνσεως μεταγενέστερη της υπογραφής του μακροχρόνιου στεγαστικού δανείου.- Κατόπιν των ανωτέρω, [...] σε περίπτωση [...] κατά την οποία καταναλωτής ο οποίος συμβάλλεται σε μακροχρόνια σύμβαση στεγαστικού δανείου με υποχρέωση να ενημερώνει τον αντισυμβαλλόμενό του για κάθε αλλαγή διευθύνσεως μεταφέρει την κατοικία του προ της ασκήσεως αγωγής εναντίον του για παράβαση των συμβατικών του υποχρεώσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η τελευταία γνωστή κατοικία του καταναλωτή είναι αρμόδια [...] να επιληφθούν της αγωγής αυτής όταν δεν είναι σε θέση να διαπιστώσουν [...] την τρέχουσα κατοικία του εναγομένου και δεν έχουν στη διάθεσή τους αποδεικτικά στοιχεία ικανά ώστε να διαπιστώσουν ότι αυτός πράγματι κατοικεί εκτός του εδάφους της Ένωσης.

Έδρα των νομικών προσώπων.- Κατά την έννοια όλων των ευρωπαϊκών κειμένων, η 25
έδρα των εταιριών και των νομικών προσώπων εν γένει εξομοιώνεται με την κατοικία. Αρχικά, υπό τη Σύμβαση των Βρυξελλών, το άρθρ. 52 αυτής όριζε ότι η έδρα καθορίζεται σύμφωνα με το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του δικάζοντος δικαστή.

Κατά την υπογραφή της Σύμβασης, η επιλογή αυτή ήταν απολύτως εύλογη: Αφενός, σε όλα τα τότε έξι κράτη μέλη κρατούσε η θεωρία της πραγματικής έδρας (οι Κάτω Χώρες προσχώρησαν στη θεωρία της καταστατικής έδρας το 1991). Αφετέρου, λίγους μήνες πριν από την υπογραφή της σύμβασης των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων, είχε συναφθεί επίσης στις Βρυξέλλες και η σύμβαση της 29ης.2.1968 για την αμοιβαία αναγνώριση των εταιριών και των νομικών προσώπων, στην ίδια βάση του άρθρ. 220 ΣυνθΕΟΚ (§ 1 ανωτ.). Οι Κάτω Χώρες δεν κύρωσαν όμως τη σύμβαση αυτή, και η προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, το 1973, της Δανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, έβαλε τέλος σε κάθε σχέδιο αυτής της μορφής.

Έτσι, ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ι εισήγαγε (άρθρ. 60 § 1), και ο Κανονισμός Βρυξέλλες Ια διατήρησε (άρθρ. 63 § 1), ουσιαστικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίον ως κατοικία του νομικού προσώπου νοείται είτε η καταστατική έδρα είτε η κεντρική διοίκηση είτε η κύρια εγκατάστασή του, και ο ενάγων έχει την ευχέρεια να προσφύγει κατ' άρθρ. 2 ΚΒΙ / 4 ΚΒΙα ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους οποιασδήποτε από τις «έδρες» αυτές (έτσι, έχουν δικαιοδοσία τα ελληνικά δικαστήρια της έδρας άκυρης, λόγω μη τήρησης των κατά το ελληνικό δίκαιο τηρητέων διατυπώσεων ίδρυσης, αλλοδαπής κεφαλαιουχικής εταιρίας, θεωρούμενης ως de facto ομόρρυθμης, ΜΕφΠειρ 83/2016, ΝΟΜΟΣ). Ο κανόνας αυτός δεν ισχύει πάντως στο πεδίο της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του άρθρ. 22(2) ΚΒΙ / 24(2) ΚΒΙα, όπου συνεχίζει να κρατεί η λύση που γινόταν δεκτή υπό το άρθρ. 16(2) ΣΒ (§ 100 κατωτ.).

Προτεραιότητα δεν δόθηκε σε καμία από τις θεωρίες που υποστηρίζονται (και υιοθετούνται στα διάφορα κράτη μέλη) ως προς την έννοια της έδρας του νομικού προσώπου και ιδίως των εταιριών, σύμφωνα άλλωστε και με τη νομολογία του Δικαστηρίου, που δικαιολογημένα έχει επιδείξει την ίδια απροθυμία επιλογής, στο πεδίο της κοινοτικής ελευθερίας της εγκατάστασης.

2. Συντρέχουσα δικαιοδοσία επί διαφορών εξ εκμεταλλεύσεως παραρτήματος (άρθρ. 5(5) ΣΒ/ΚΒΙ / 7(5) ΚΒΙα)

26 **Ο κανόνας.-** Με τη δικαιοδοτική βάση του παραρτήματος, διάταξη η οποία κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου ερμηνεύεται αυτόνομα στο σύνολό της, δίνεται η δυνατότητα να εναχθεί, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου έχει υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση, για διαφορές που σχετίζονται με την εκμετάλλευσή της, ο εναγόμενος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που έχει την κατοικία σε άλλο κράτος μέλος (όχι σε τρίτο κράτος, ΠΠρΘεσσ 6590/2004, *Αρμ.* 2004, 913, σημ. Π.Σ.Α.).

27 **Η έννοια του παραρτήματος.-** Οι έννοιες της εγκατάστασης, υποκαταστήματος και πρακτορείου είναι ισοδύναμες (*De Bloos* (1976)), και για λόγους συντομίας θα αναφερόμαστε σε αυτές ως «παράρτημα». Το παράρτημα έχει τρία χαρακτηριστικά: το πρώτο, το οποίο δεν έχει προκαλέσει αμφισβητήσεις, είναι η διάρκεια, επομένως η ευκαιριακή παρουσία του εναγομένου σε ένα άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να συνιστά παράρτημα. Ύστερα, το παράρτημα πρέπει να βρίσκεται σε μία σχέση εξάρτησης έναντι του οίκου του εναγομένου που εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος (*Campenon* (1995)), πρέπει δηλαδή να υπάγεται στις οδηγίες και στον έλεγχο του οίκου αυτού, πράγμα που κατά κανόνα δεν ισχύει για τον αποκλειστικό διανομέα (*De Bloos* (1976)) ή τον εμπορικό αντιπρόσωπο εφόσον δρα ανεξάρτητα έναντι του αντιπροσωπευομένου (*Blanckaert* (1981)) (άρα δεν μπορεί να ενεργοποιηθεί κατά του τελευταίου η δικαιοδοτική βάση του παραρτήματος). Από την άλλη όμως, τέλος, πρέπει το παράρτημα να έχει κάποιον βαθμό αυτονομίας στον χειρισμό των επιχειρηματικών υποθέσεων «αρμοδιότητάς του», είτε εντοπίζονται στο κράτος μέλος της τοποθεσίας του

(*Somafer* (1978)) είτε και σε άλλο κράτος μέλος (*Campenon* (1995)), τόσο στο στάδιο της σύναψης όσο και σε αυτό της εκτέλεσης συμβάσεων (ΕφΠειρ 546/2006, *ΠειρΝ* 2006, 440)· διαφορετικά, αν το παράρτημα έχει ρόλο «γραφείου», απλώς διαβιβαστικό μεταξύ της αγοράς όπου είναι εγκατεστημένο και του κυρίως οίκου που βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος, δεν έχει τον χαρακτήρα εγκατάστασης ή υποκαταστήματος (*Blanckaert* (1981)). Η νομολογία χαρακτηρίζεται πάντως από ρευστότητα, μέχρι του σημείου όπου στην απόφαση *Schotte* (1987) κρίθηκε (εσφαλμένα μάλλον) πως παράρτημα μπορεί να συνιστά ακόμη και η μητρική της εναγομένης!

> ***Blanckaert*** (1981) (σημ. 9, 11 & 12): [...] ένα από τα ουσιώδη στοιχεία που χαρακτηρίζουν την έννοια του υποκαταστήματος και του πρακτορείου είναι η υπαγωγή τους στη διεύθυνση και στον έλεγχο της μητρικής επιχειρήσεως.- Εξάλλου [...] η έννοια του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή οιασδήποτε άλλης εγκαταστάσεως υποδηλώνει κέντρο εμπορικής δραστηριότητας που εκδηλώνεται κατά τρόπο διαρκή προς το εξωτερικό ως η προέκταση της μητρικής επιχειρήσεως, διαθέτει διεύθυνση και είναι υλικά εξοπλισμένο ώστε να δύναται να διαπραγματεύεται υποθέσεις με τρίτους κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι τρίτοι, αν και γνωρίζουν ότι ενδεχομένως θα δημιουργηθεί έννομη σχέση με τη μητρική επιχείρηση, της οποίας η έδρα είναι στο εξωτερικό, απαλλάσσονται της υποχρεώσεως να απευθυνθούν ευθέως προς αυτή και δύνανται να συνάπτουν συμβάσεις στο κέντρο εμπορικής δραστηριότητας που αποτελεί την προέκτασή της.- [...] από το κριτήριο, δυνάμει του οποίου ένα «υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση» [...] πρέπει να γίνεται από τους τρίτους ευχερώς αντιληπτό ως προέκταση της μητρικής επιχειρήσεως, προκύπτει ότι η σχέση υποταγής στη διεύθυνση και στον έλεγχο της μητρικής αυτής επιχειρήσεως δεν υφίσταται όταν ο αντιπρόσωπος της μητρικής επιχειρήσεως δύναται «βασικά να οργανώνει ελεύθερα τη δραστηριότητά τους και να καθορίζει το χρόνο εργασίας του» (...) χωρίς η μητρική επιχείρηση να δύναται να του δίδει σχετικές οδηγίες, όταν ταυτοχρόνως έχει την ευχέρεια να αντιπροσωπεύει περισσότερους οίκους που ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην παραγωγή ή το εμπόριο όμοιων ή παρόμοιων προϊόντων και τέλος όταν δεν μετέχει ενεργώς στη διεκπεραίωση ή την εκτέλεση των υποθέσεων, αλλά περιορίζεται κυρίως στη διαβίβαση των παραγγελιών στον οίκο που αντιπροσωπεύει. Η σύμπτωση των τριών αυτών προϋποθέσεων αποκλείει τη δυνατότητα να χαρακτηρισθεί ένας οίκος, ο οποίος συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά αυτά, ως κέντρο εμπορικής δραστηριότητας που εμφανίζεται κατά τρόπο διαρκή ως προέκταση της μητρικής επιχειρήσεως.

Οι υπαγόμενες διαφορές.- Διαφορές που σχετίζονται με την εκμετάλλευση του παραρτήματος μπορεί να αφορούν, σύμφωνα με την απόφαση *Somafer* (1978), είτε την εσωτερική λειτουργία του είτε την προς τα έξω δραστηριότητά του. Παραδείγματα διαφορών της πρώτης κατηγορίας είναι δύσκολο να εξευρεθούν, και οι διαφορές μεταξύ του παραρτήματος και της κύριας εγκατάστασης δεν υπάγονται στη δικαιοδοτική βάση αυτή. Αντίθετα, σύμφωνα με την ίδια απόφαση, οι προς τα έξω ενέργειες του παραρτήματος είναι συνήθεις: σύναψη συμβάσεων στο όνομα της μητρικής επιχείρησης ή εξωσυμβατικές ενοχές που οφείλονται σε πράξεις ή παραλείψεις του παραρτή- 28

ματος για τις οποίες ευθύνεται ή εν γένει ενέχεται η μητρική επιχείρηση. Αν η διαφορά δεν συνδέεται με την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος, η σχετική δικαιοδοτική βάση δεν ενεργοποιείται (ΕφΠειρ 546/2006, *ΠειρΝ* 2006, 440).

> ***Somafer*** (1978) (σημ. 13): Η εν λόγω έννοια της εκμετάλλευσης περιλαμβάνει, αφενός, τις διαφορές που αφορούν τα συμβατικά ή μη συμβατικά δικαιώματα και υποχρεώσεις που αφορούν την καθαυτό διαχείριση του πρακτορείου, του υποκαταστήματος ή της εγκατάστασης [...]. Αφετέρου, περιλαμβάνει επίσης τις διαφορές που αφορούν τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει το προπεριγραφέν κέντρο επιχειρηματικής δραστηριότητας στο όνομα της μητρικής επιχείρησης και που πρέπει να εκτελεστούν στο συμβαλλόμενο κράτος όπου είναι εγκατεστημένο το εν λόγω κέντρο επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και τις διαφορές που αφορούν τις μη συμβατικές υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις δραστηριότητες που ανέπτυξε το υποκατάστημα, το πρακτορείο ή κάθε άλλη εγκατάσταση, κατά την πιο πάνω καθορισθείσα έννοια, στον τόπο όπου είναι εγκατεστημένο για λογαριασμό της μητρικής επιχείρησης.

3. Κατοικία του εναγομένου σε τρίτο κράτος και υπέρμετρες βάσεις
(άρθρ. 3 & 4 ΣΒ/ΚΒΙ / 5 & 6 ΚΒΙα)

29 **Κατοικία εναγομένου σε τρίτο κράτος.-** Όταν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος, δεν μπορεί να εναχθεί ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους παρά μόνον κατ' εφαρμογή των διατάξεων των ευρωπαϊκών κειμένων. Αντίθετα, όταν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε τρίτο κράτος, και ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του, εφαρμόζονται κατ' αρχήν οι δικαιοδοτικές βάσεις που προβλέπονται στο δίκαιο του δικάζοντος δικαστή και όχι τα ευρωπαϊκά κείμενα, εκτός αν πρόκειται για κάποια αποκλειστική δικαιοδοτική βάση ή σε περίπτωση παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας δικαστηρίου κράτους μέλους ή σε ειδικές περιπτώσεις προστασίας του καταναλωτή και του εργαζομένου (γενικά § 21 ανωτ. και κατωτ. στους οικείους τόπους). Τα ευρωπαϊκά κείμενα έχουν όμως μία διεστραμμένη συνέπεια για τους κατοίκους τρίτων κρατών, η οποία προκύπτει από την ψευδοαπόρριψη των υπέρμετρων δικαιοδοτικών βάσεων.

30 **Υπέρμετρες εθνικές δικαιοδοτικές βάσεις.-** Από την πρώτη παράγραφο του άρθρ. 3 ΣΒ/ΚΒΙ / 5 ΚΒΙα προκύπτει ευθέως και ξεκάθαρα πως όποιος κατοικεί σε κράτος μέλος, μόνο σύμφωνα με τις διατάξεις των ευρωπαϊκών κειμένων μπορεί να εναχθεί, σε διεθνείς διαφορές, εντός του πεδίου εφαρμογής τους, και ανεξαρτήτως ιθαγένειας. Με τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου γίνεται μία «ενδεικτική» αναφορά σε υπέρμετρες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπονται στα εθνικά δικονομικά δίκαια των κρατών μελών και οι οποίες δεν επιτρέπεται να τυγχάνουν επίκλησης και εφαρμογής σε βάρος προσώπων που έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος (π.χ. δωσιδικία της περιουσίας κατ' άρθρ. 40 ΚΠολΔ, ΠΠρΘεσσ 585/1993, *Αρμ.* 1994, 308, παρατ. Ευ. Βασιλακάκη). Η χρησιμότητα της δεύτερης παραγράφου εί-

ναι εκ πρώτης όψεως ανύπαρκτη: αφού η εφαρμογή των ευρωπαϊκών κειμένων εξοστρακίζει ολωσδιόλου οποιαδήποτε προσφυγή στις δικαιοδοτικές βάσεις που προβλέπονται στα εθνικά δικονομικά δίκαια, δεν φαίνεται να έχει νόημα η ειδική αναφορά σε ορισμένες εθνικές δικαιοδοτικές βάσεις. Η χρησιμότητα της δεύτερης παραγράφου φανερώνεται στο άρθρ. 4 § 2 ΣΒ/ΚΒΙ / 6 § 2 ΚΒΙα: όταν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε τρίτο κράτος, οπότε το δικάζον δικαστήριο του κράτους μέλους εφαρμόζει τις δικαιοδοτικές βάσεις του εθνικού δικαίου του, ο ενάγων επιτρέπεται να επικαλεστεί και τις υπέρμετρες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας (π.χ. άρθρ. 40 ΚΠολΔ, ΑΠ 171/2008, *ΕφΑΔ* 2008, 564, παρατ. Α. Γκόβα), και μάλιστα ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του, αρκεί να έχει την κατοικία του στο κράτος μέλος αυτό. Οι υπέρμετρες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επομένως δεν απορρίπτονται· αντιθέτως, γενικεύεται η εφαρμογή τους υπέρ όλων των κατοίκων του κράτους μέλους που τις προβλέπει ανεξαρτήτως ιθαγένειας, και η ρητή αναφορά τους στα ευρωπαϊκά κείμενα δεν ενέχει αποδοκιμασία αλλά συνιστά επισήμανσή τους για κάθε ενδιαφερόμενο που τυχόν τις αγνοεί λόγω έλλειψης εντοπιότητας. Αν η εφαρμογή του Κανονισμού Βρυξέλλες Ια ήταν, όπως είχε προταθεί κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες του, οικουμενική, χωρίς δηλαδή την προϋπόθεση της κατοικίας του εναγομένου σε κράτος μέλος, ώστε να αντικαταστήσει πλήρως, εντός του πεδίου εφαρμογής του, τα εθνικά δικονομικά δίκαια των κρατών μελών, όλες οι υπέρμετρες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας θα χάνονταν από τον νομικό ορίζοντα, αλλά τα κράτη μέλη αντέδρασαν σε αυτή την προοπτική, εν ελλείψει συμφωνίας επί της υιοθέτησης «ευρωπαϊκών» υπέρμετρων βάσεων.

Β. ΕΙΔΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

31 Οι ειδικές βάσεις συντρέχουσας διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζονται – και μπορούν να ενεργοποιηθούν από τον ενάγοντα – μόνον εφόσον εφαρμόζεται το άρθρ. 2 ΣΒ/ΚΒΙ / 4 ΚΒΙα, ήτοι μόνο εφόσον ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος (π.χ. ΕφΘεσσ 324/2002, *ΕπισκΕΔ* 2002, 544, ενημ. σημ. Κ. Παμπούκη· ΠΠρΘεσσ 22513/2003, *Αρμ.* 2003, 1802, παρατ. Π. Αρβανιτάκη) και εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των αποκλειστικών βάσεων δικαιοδοσίας και των ειδικών συστημάτων προστασίας του ασθενούς μέρους ούτε παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας (§ 23 ανωτ.).

Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση της κατοικίας του εναγομένου (§ 23 ανωτ.), οι ειδικές βάσεις δεν ορίζουν ως αρμόδια το σύνολο των δικαστηρίων ενός κράτους μέλους, αλλά το κατά τόπον συγκεκριμένο κάθε φορά δικαστήριο, το οποίο άρα όχι μόνο αποκτά έτσι διεθνή δικαιοδοσία αλλά και κατά τόπον αρμοδιότητα. Πάντως, μία σπάνια και δύσκολη περίπτωση έχει εμφανιστεί στα ελληνικά δικαστήρια υπό τη Σύμβαση των Βρυξελλών (βλ. ΑΠ 1865/2009, ΙΣΟΚΡΆΤΗΣ): Ενώ τόπος εκπλήρω-

σης της επίδικης παροχής ήταν η Βέροια, το Πρωτοδικείο της οποίας είχε επομένως διεθνή δικαιοδοσία κατ' άρθρ. 5(1) ΣΒ, η αγωγή ασκήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης· ο εναγόμενος προέβαλε ένσταση έλλειψης διεθνούς δικαιοδοσίας, δεν είναι όμως σαφές αν περιέλαβε σε αυτήν και την κατά τόπον αναρμοδιότητα· η ένσταση απορρίφθηκε και ο εναγόμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης, το οποίο όμως είναι αρμόδιο και για τις εφέσεις κατά αποφάσεων του Πρωτοδικείου Βέροιας. Το Εφετείο της Θεσσαλονίκης απέρριψε την ένσταση και, αφού απέρριψε και την αγωγή επί της ουσίας ως προς την κύρια εκ συμβάσεως βάση της, την έκανε δεκτή ως προς την επικουρική βάση από αδικοπραξία. Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε για παραβίαση της νομολογίας *Καλφέλης* (1988) (§ 37 κατωτ.). Θα μπορούσε να αναιρέσει και για παραβίαση του άρθρ. 5(1) ΣΒ από το Πρωτοδικείο Βέροιας, όταν κατά τόπον αρμόδιο για την έφεση ήταν πράγματι το Εφετείο Θεσσαλονίκης; Το Ανώτατο Ακυρωτικό δεν χρειάστηκε να εισέλθει στην εξέταση αυτής της προβληματικής.

Επειδή εισάγουν εξαίρεση από τη γενική δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους του εναγομένου, οι ειδικές βάσεις ερμηνεύονται στενά, ώστε να μη πολλαπλασιάζονται οι δικαιοδοτικές βάσεις και να προστατεύεται η ασφάλεια δικαίου, θέση που επαναλαμβάνεται σχεδόν σε όλες τις αποφάσεις του Δικαστηρίου. Στην ανάπτυξη που ακολουθεί δεν εξετάζεται το άρθρ. 5(2) ΣΒ/ΚΒΙ για τις υποχρεώσεις διατροφής (§ 9 ανωτ.), ούτε το άρθρ. 5(5) ΣΒ/ΚΒΙ / 7(5) ΚΒΙα για τις διαφορές από εκμετάλλευση παραρτήματος (§§ 26 επ. ανωτ.). Η ανάλυση επικεντρώνεται στη δωσιδικία της σύμβασης (1) και της αδικοπραξίας (2), ενώ οι λοιπές βάσεις εξετάζονται συνοπτικά (3).

1. Συντρέχουσα δικαιοδοσία επί διαφορών εκ συμβάσεως
(άρθρ. 5(1) ΣΒ/ΚΒΙ / 7(1) ΚΒΙα)

Ενδ. ελλ. βιβλιογραφία: Ευ. Βασιλακάκης, *Ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών από σύμβαση και από αδικοπραξία* (2004)· Δ. Χατζής, Η αμφισβητούμενη επιτυχία της τροποποίησης του άρθρου 5(1) της Σύμβασης των Βρυξελλών από το άρθρο 5(1) του Κανονισμού ΕΚ 44/2001, *Δ.* 2004, 1343.

32 Συντρέχουσα διεθνή δικαιοδοσία επί διαφορών εκ συμβάσεων έχει, σύμφωνα με το άρθρ. 5(1) ΣΒ, το δικαστήριο του τόπου εκπλήρωσης της παροχής. Η εφαρμογή του άρθρου αυτού προκάλεσε δυσκολίες ως προς τρία σημεία: (α) οριοθέτηση της έννοιας των διαφορών εκ συμβάσεως· (β) προσδιορισμός της υποχρέωσης, της οποίας ο τόπος εκπλήρωσης είναι κρίσιμος για την εφαρμογή της διάταξης· (γ) εντοπισμός του τόπου εκπλήρωσης της παροχής. Με το άρθρ. 5(1) ΚΒΙ έγινε προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων υπό (β) και (γ) για τις δύο κυριότερες κατηγορίες συμβάσεων: πώληση εμπορευμάτων και παροχή υπηρεσιών. Γ' αυτές ορίστηκε ότι ως τόπος εκπλήρωσης θα λαμβάνεται πάντοτε, ανεξάρτητα από τη δικονομική θέση των μερών, αυ-

τός της παράδοσης των εμπορευμάτων και της παροχής των υπηρεσιών, δηλαδή ο τόπος εκπλήρωσης της χαρακτηριστικής (μη χρηματικής) παροχής. Η κατασκευή αυτή είχε ήδη υιοθετηθεί νομολογιακά ειδικά για τις συμβάσεις εργασίας όσο οι διαφορές εξ αυτών εντάσσονταν στο άρθρ. 5(1) ΣΒ (*Ivenel* (1982)) (§ 71 κατωτ.), η επέκτασή της όμως σε άλλες συμβάσεις είχε ρητά αποκλειστεί (*Shenavaï* (1987)). Υπό τους Κανονισμούς πλέον, οι διαφορές εκ συμβάσεως εργασίας διέπονται από χωριστό σύστημα προστασίας (κατωτ. ομοίως), και ο γενικός κανόνας συνεχίζει να ισχύει για όλες τις υπόλοιπες συμβάσεις (i) πλην της πώλησης εμπορευμάτων και της παροχής υπηρεσιών (ii). Με τη νέα διάταξη του άρθρ. 5(1) ΚΒΙ δεν παραμερίστηκαν όλες οι δυσκολίες, που υπήρχαν υπό το άρθρ. 5(1) ΣΒ, και γεννήθηκαν νέες, όμως το άρθρ. 7(1) ΚΒΙα δεν επέφερε καμία ουσιώδη αλλαγή.

> ***Shenavaï*** (1987) (σημ. 16-18): [...] οι συμβάσεις εργασίας, καθώς και άλλες συμβάσεις που αφορούν εξαρτημένη εργασία, εμφανίζουν σε σχέση με τις άλλες συμβάσεις, ακόμα κι αν αυτές οι τελευταίες αφορούν παροχή υπηρεσιών, ορισμένες ιδιομορφίες, καθόσον δημιουργούν μια διαρκή σχέση που εντάσσει τον εργαζόμενο σε ένα συγκεκριμένο οργανικό πλαίσιο της επιχείρησης ή του εργοδότη και καθόσον περιορίζονται τοπικώς στο χώρο ασκήσεως των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, ο οποίος προσδιορίζει την εφαρμογή διατάξεων αναγκαστικού δικαίου και συλλογικών συμβάσεων. Εξαιτίας ακριβώς των ιδιομορφιών αυτών το δικαστήριο του τόπου εκπληρώσεως της παροχής, η οποία χαρακτηρίζει τέτοιες συμβάσεις, φαίνεται ως το πλέον κατάλληλο να επιλύει τις τυχόν διαφορές που μπορεί να προκύψουν από μία ή περισσότερες παροχές που απορρέουν από αυτές τις συμβάσεις.- Όταν δεν υπάρχουν οι ιδιομορφίες αυτές, δεν είναι αναγκαίο ούτε και ενδείκνυται να προσδιοριστεί η παροχή που χαρακτηρίζει τη σύμβαση και να περιοριστεί η δικαιοδοσία στον τόπο εκπληρώσεως της παροχής, βάσει ακριβώς του τόπου εκπληρώσεως, για τις διαφορές που έχουν σχέση με όλες τις συμβατικές παροχές. Πράγματι, η ποικιλία και το πλήθος των συμβάσεων, στο σύνολο τους, είναι τέτοιας εκτάσεως, ώστε το κριτήριο αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει σ' αυτές τις άλλες περιπτώσεις αβεβαιότητες ως προς τη δικαιοδοσία, αβεβαιότητες τις οποίες ακριβώς επιδιώκει να περιορίσει η Σύμβαση.- Δεν υφίσταται αντίθετα τέτοια αβεβαιότητα για το σύνολο των συμβάσεων, αν ληφθεί αποκλειστικά υπόψη η παροχή που συνομολογήθηκε στη σύμβαση και της οποίας η εκπλήρωση επιδιώκεται με την αγωγή. Πράγματι, ο τόπος που η παροχή πρέπει να εκπληρωθεί συνιστά κανονικά το πιο στενό συνδετικό στοιχείο μεταξύ της διαφοράς και του αρμόδιου δικαστηρίου, συνδετικό στοιχείο που υπαγόρευσε τη δωσιδικία του τόπου εκπληρώσεως της παροχής για διαφορές εκ συμβάσεως.

ISBN: 978-960-622-366-2
16186